

Luther en de Reformatie

Maarten Luther werd in 1483 geboren in Eisleben. Luther was een getalenteerde jongen en hij sprak en las voordat hij twaalf jaar was al vloeiend Latijn.

In mei 1501 werd de 17 jarige Luther als student ingeschreven aan de Universiteit van Erfurt. Toen Luther in hevige onweer terecht kwam en de bliksem vlakbij hem insloeg was hij in grote paniek. Hij deed een gelofte 'Ik zal monnik worden'. Hij lost zijn gelofte in en wordt monnik. Hij meende dat hij door goede werken Gods toorn zou kunnen stillen. Maar door het lezen van de brieven van Paulus aan de Romeinen ontdekte Luther Gods genade voor een gevallen zondaar!

1483

10 november geboren in Eisleben

1415

Johannes Hus (1369-1415) als ketter veroordeeld en verbrand

In 1519 dwingt Johannes Eck Luther om toe te geven dat hij het met Hus eens is en dat hij dus leert dat de kerk heeft gedwaald

1453

Uitvinding boekdrukkunst en eerste gedrukte boek (Gutenbergbijbel)

Luthers werken konden hierdoor voor die tijd ongekend snel en breed verspreid worden

Constantinopel (Istanbul) veroverd door de Turken en val van het Byzantijnse rijk

De strijd met de Turken nam politieke leiders in Europa helemaal in beslag, waardoor de Reformatie de kans kreeg zich te ontwikkelen.

1471/'72

Eerste druk van De navolging van Christus, van Thomas à Kempis (ca. 1380-1471)

Belangrijkste werk van de Moderne Devotie en na de Bijbel het meest verspreide boek van de late middeleeuwen. De vroomheid van de Moderne Devotie werkte via de Reformatie door tot in het internationale Piëtisme van de zeventiende en achttiende eeuw

1486

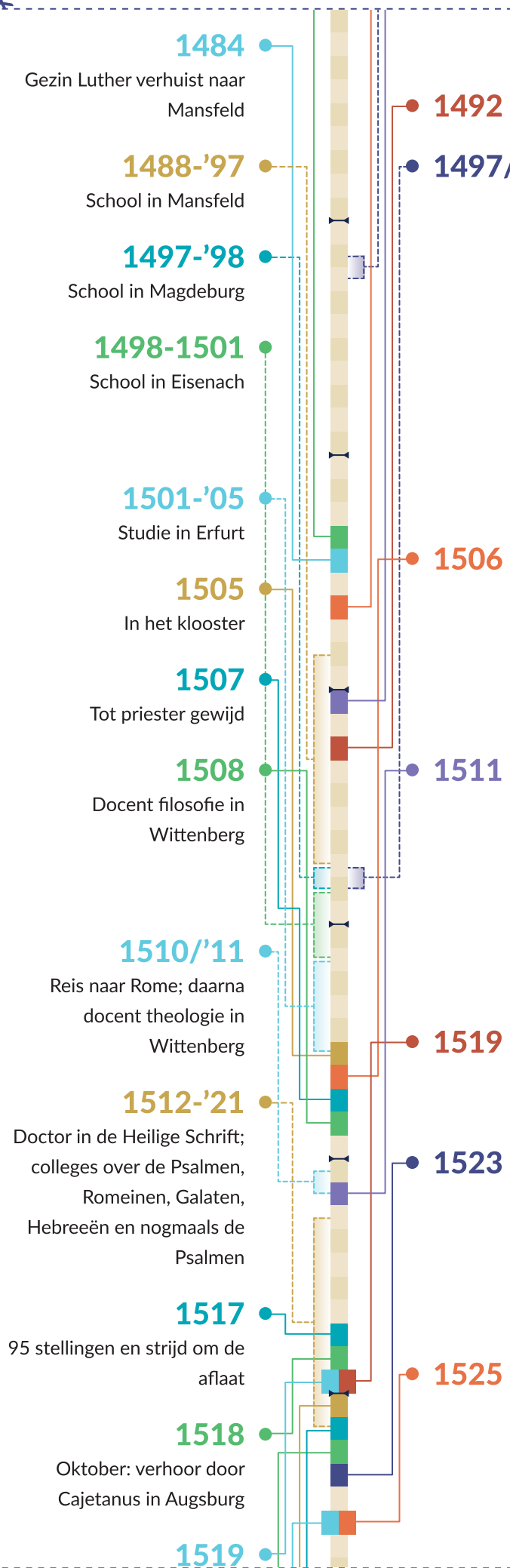
Oratie over de menselijke waardigheid door Pico della Mirandola (1463-1494)

Beroemd humanistisch 'manifest van de Renaissance', waarin voor het eerst uitdrukkelijk wordt gesteld dat de mens zijn eigen leven in zelfbeschikking moet vormgeven naar zijn vrije wil.

1490

Jacob Fugger de Rijke (1459-1525) krijgt de leiding in het familiebedrijf; economische veranderingen

Toenemende economische spanningen werkten ontwrichtend en gaven een extra dimensie aan de Reformatie. Luther keerde zich tegen de Fuggers

1484

Gezin Luther verhuist naar Mansfeld

1488-'97

School in Mansfeld

1497-'98

School in Magdeburg

1498-1501

School in Eisenach

1501-'05

Studie in Erfurt

1505

In het klooster

1507

Tot priester gewijd

1508

Docent filosofie in Wittenberg

1510/'11

Reis naar Rome; daarna docent theologie in Wittenberg

1512-'21

Doctor in de Heilige Schrift; colleges over de Psalmen, Romeinen, Galaten, Hebreeën en nogmaals de Psalmen

1517

95 stellingen en strijd om de aflat

1518

Oktober: verhoor door Cajetan in Augsburg

1519

1492

Columbus (1451-1506) ontdekt Amerika

1497/'98 Groot 'vreugdevuur van de ijdelheden' tijdens de vasten in Florence

Aanhangers van Girolamo Savonarola (1452-1498) verzamelden en verbrandden duizenden voorwerpen waaronder boeken, spiegels, pruiken, speelkaarten, sieraden en kunst, omdat ze die in strijd vonden met het ware christelijke geloof. Savonarola was met zijn boetepreken tegen aflaten, corruptie en luxe een van de belangrijkste pleiters voor hervorming, maar zonder dat het tot een breuk met de kerk kwam.

1506

Leonardo da Vinci (1452-1519) schildert de Mona Lisa als een van de vele meesterwerken uit de Italiaanse Renaissance

Het eerste schilderij waarin het portret een 'ziel' heeft; het innerlijk wordt ook in de Reformatie belangrijk. Nieuwe oriëntatie op de mens.

1511

De humanist Erasmus (1466-1536) publiceert zijn Lof der zotheid

Het humanisme was kritisch op de priesters en geestelijken en stimuleerde het onderzoek van bronnen (ad fontes). In de Reformatie werd dit ook op de Bijbel toegepast. Philip Melancton probeerde beide te combineren. Luther breekt met Erasmus op het punt van de antropologie (vrije / onvrije wil)

1519

Karel V (1500-1558) tot keizer gekozen

Zijn opstelling tegenover de Reformatie was van grote invloed op de voortgang ervan

1523

Ulrich Zwingli (1484-1531) begint de reformatie van Zürich

Luther raakt met Zwingli in conflict over het avondmaal. Op de achtergrond speelt de vraag naar de vormgeving van de godsdienst in het algemeen: sacramenteel of spiritueel

1525

Boerenopstand tegen de vorsten

Luther kiest partij voor de vorsten. De reformatorische beweging neemt afstand van de 'linker vleugel', die werd geleid door onder meer Thomas Müntzer (ca. 1489-1525), met visionaire en sociaal-revolutionaire ideeën.

Juli: discussie met Johannes Eck in Leipzig

1529

De Turken belegeren Wenen

Keizer Karel V moet zich verdedigen en heeft de hulp van de Duitse vorsten nodig, die op de hand van Luther zijn

1520

In de ban en verbranding van de banbul. Drie grote reformatorische boeken (Aan de Duitse adel; De babylonische gevangenschap van de kerk; De vrijheid van een christen).

1534

Ontstaan Anglicaanse kerk door breuk van Hendrik VIII (1491-1547) met Rome

Het anglicanisme wil vasthouden aan rooms-katholieke liturgische elementen bij een meer protestantse theologie

1521

April: verhoor voor de rijksdag in Worms; naar de Wartburg

Oprichting Jezuïetenorde

De orde, die werd gesticht door Ignatius van Loyola (1491-1556), droeg veel bij aan de katholieke hervorming.

1522

Maart: Terug naar Wittenberg: invokavitpreken

1535

Doperse enclave Münster (het 'Nieuwe Jeruzalem') heroverd door bisschoppelijke legers

Einde van gespannen verwachtingen van de linker vleugel van de Reformatie

1525

13 juni huwelijk; boerenopstand en strijd met Erasmus (Over de onvrije wil)

1541

Johannes Calvijn (1509-1564) reformeert Genève

Het calvinisme wordt naast het lutheranisme de grootste protestantse stroming in Europa

1528

Strijd met Zwitserse theologen over het avondmaal

1543

Copernicus (1473-1543) publiceert Over de omwenteling van hemellichamen

Zijn werk stond aan het begin van de wetenschappelijke revolutie. Luther geloofde nog niet dat de aarde om de zon draaide.

1530

Rijksdag in Augsburg

1545-'63

Concilie van Trente

Naar aanleiding van de Reformatie werd binnen de rooms-katholieke kerk een interne reformatie doorgevoerd. De wortels hiervan gingen al terug tot voor de Reformatie.

1534

Vertaling van het Oude Testament

1553

Verbranding Michael Servet (1511-1553)

Discussie over verhouding van kerk en overheid (theocratie)

1543

Geschrift Over de joden en hun leugens

1555

Godsdienstvrede van Augsburg

Duitse landvorsten krijgen het recht om zelf te beslissen over de godsdienst in hun gebied (cuius regio, eius religio)

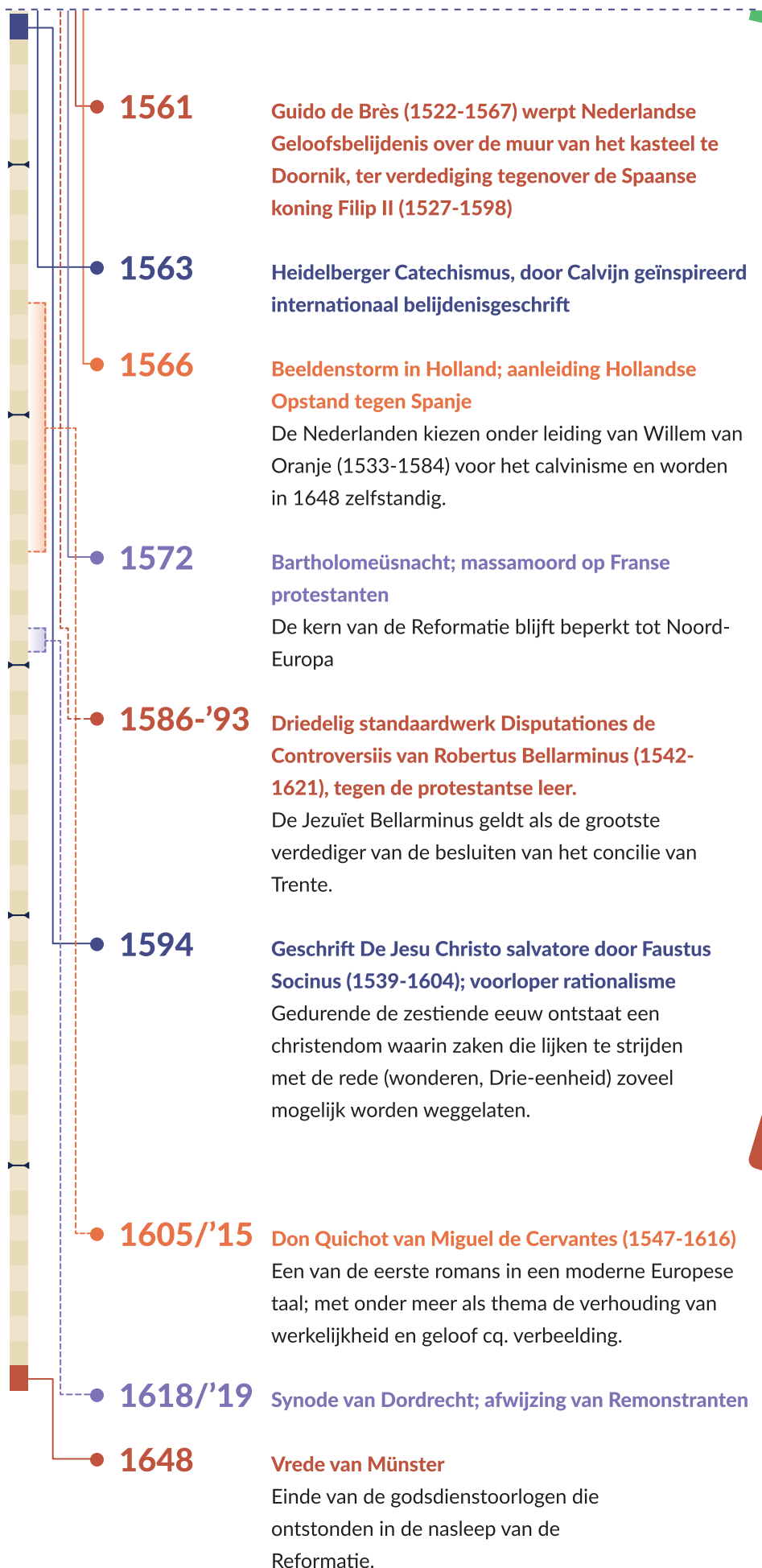
1546

18 Februari: overleden in Eisleben

1559

Definitieve versie van de Institutie van Johannes Calvijn, met brief aan Frans I van Frankrijk (1494-1547)

Religies in 1555

- Luthers
- Calvinistisch
- Kerk van Engeland
- Rooms Katholiek
- Orthodox

